

Kirjallinen lausunto sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Erilaisten oppijoiden liitto ry

12.2.2025

Erilaisten oppijoiden liitto kiittää lausuntopyynnöstä.

Erilaisten oppijoiden liitto (jatkossa EO-liitto) on lausunut käsittelyssä olevista muutosesityksistä marraskuussa 2024 ja on tyytyväinen siitä, että lausunnossa esitetyt keskeiset huomiot näkyvät lausuntokierroksen jälkeen muokatussa hallituksen esityksessä, pykälien yksityiskohtaisissa perusteluissa.

MOBIILILAITTEET

EO-liitto toteaa, että mobiililaitteiden käytön rajoittaminen koulupäivän aikana on perusteltua, koska niiden käyttö erityisesti opetuksen aikana muussa kuin oppimistarkoituksessa haittaa tutkitusti keskittymistä opetukseen ja oppimista. Voimassa oleva laki jo sallii mobiililaitteiden käytön rajoittamisen, mutta sen täsmällisempi kirjaaminen lakiin selkeyttää ja helpottaa perusopetuksen järjestäjien, koulujen ja opettajien työtä.

Samalla EO-liitto painottaa, että lapsia ja nuoria on tärkeää myös opettaa ja ohjata mobiililaitteiden käyttöön oppimisen välineenä ja tukena. Mobiililaitteissa on sisäänrakennettuina paljon ominaisuuksia, joita ei tietokoneissa ole tai jotka toimivat mobiililaitteilla paremmin. Nämä ominaisuudet (ohjelmat, sovellukset, oppimispelit) ovat parhaimmillaan erinomaisia tuen välineitä muun muassa lukemisen, kirjoittamisen ja kielten oppimisessa, muistiinpanojen tekemisessä ja tekstin tuottamisessa (mm. Microsoft Lens/syventävä lukuohjelma) sekä keskittymisen ja muistin tukena ja tehtävien aikatauluttamisessa (kun käytettävä sovellus samalla estää tulevat viestit/puhelut). Myös matematiikan opiskelua varten on kehitetty sovelluksia, joiden avulla voi mm. tarkistaa laskutoimituksia.

Kouluissa erilaiset digitaaliset oppimisen apuvälineet – niin tietokoneissa kuin mobiililaitteissa – tunnetaan edelleen huonosti eikä niitä hyödynnetä oppimisen tukena. Erityisesti lapsella ja nuorella, jolla on oppimisen vaikeuksia, näistä apuvälineistä voi oikein käytettyinä olla paljon apua.

EO-liitto siis painottaa, että samalla kun mobiililaitteiden opetusta ja oppimista häiritsevää viihdekäyttöä on ehdottomasti syytä rajoittaa, niiden hyötykäyttöä oppimisen tukena tulisi aiempaa enemmän opettaa. Tämä edellyttää ennen kaikkea opettajien perus- ja täydennyskoulutusta digitaidoissa ja digitaitojen opetuksessa.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pääsäännön mukaan oppilas ei saisi käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana. Tästä

pääsäännöstä olisi poikkeuksena laitteen käyttö oppimistarkoitukseen tai oppilaan henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Perusteluissa todetaan edelleen, että puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttö on lähtökohtaisesti sallittua oppimistarkoitukseen opettajan luvalla, ja että laitetta voidaan käyttää myös oppilaiden yksilöllisten tarpeiden tukemiseen, toimintakyvyn ylläpitämiseen ja oppilaan tuen tarpeisiin apuvälineenä, esimerkiksi kommunikoinnin tukemiseen ja digitaalisina apuvälineinä.

EO-liiton näkemyksen mukaan nämä kirjaukset antavat opettajille riittävän mahdollisuuden pedagogisen harkintansa mukaan sallia oppilasryhmälle tai joillekin oppilaille heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan käyttää mobiililaitteita oppimistarkoitukseen ja oppimisen tukena.

Edellä mainitun kanssa ristiriidassa on luvun 4.2.2.3 (ehdotukset ja niiden vaikutukset lapsiin ja nuoriin) kirjaus: ”Vammaiset oppilaat voivat tarvita puhelinta tai muuta mobiililaitetta apuvälineenä opetukseen osallistumisessa. Esityksellä ei rajoitettaisi puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöä silloin, kun se on apuvälineenä vammaisen oppilaan opiskelussa, koulussa liikkumisessa tai tiedonhaussa.” Tämä kirjaus rajoittaa oikeuden mobiililaitteiden käyttöön vain vammaisille oppilaille ja unohtaa oppimisen vaikeuksia kokevien lasten tarpeet, ja se olisi syytä muuttaa. Kirjaus voisi olla esimerkiksi seuraava: ”Osa oppilaista voi tarvita puhelinta tai muuta mobiililaitetta apuvälineenä opetukseen osallistumisessa tai oppimisen tukena. Esityksellä ei rajoitettaisi puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöä silloin, kun se toimii apuvälineenä oppilaan oppimisessa, opiskelussa tai liikkumisessa.”

EO-liiton näkemyksen mukaan on hyvä, että koulut velvoitetaan laatimaan järjestyssäännöt/-määräykset, joissa linjataan mobiililaitteiden käytöstä ja säilyttämisestä myös oppituntien ulkopuolella. Järjestyssääntöjen laatimiseen on kuitenkin tärkeää osallistaa lapset ja nuoret sekä huoltajat, jotta eri näkökohdat tulevat huomioiduiksi ja käytännöt ja niiden perustelut tulevat kaikille ymmärrettäviksi ja selviksi.

Kuten jo edellä on tuotu esiin, joillekin lapsille ja etenkin nuorille mobiililaitte on hyödyllinen oppimisen apuväline, vaikka se ei vielä valtavirtaa olekaan. EO-liitto pitää erittäin toivottavana, että ymmärrys ja osaaminen digilaitteiden käytöstä oppimisen tukena lisääntyy tulevaisuudessa, jolloin ne osaltaan edistävät erityisesti oppimisen vaikeuksia kokevien lasten ja nuorten oppimista. On tärkeää, ettei lakia tulkita liian kategorisesti kännykkäkieltona, vaan että opettaja voi sallia mobiililaitteiden käytön joustavasti myös oppimista tukevinä apuvälineinä. Tämä kuitenkin edellyttää opettajilta osaamista: sekä laitteiden oppimista tukevien ominaisuuksien tuntemista että oppilaiden ohjaamista näiden ominaisuuksien hyödyntämiseen.

Vaikka tämä hallituksen esitys koskee perusopetuslakia, on samalla syytä kysyä, mitä muutoksia mobiililaitteiden osalta on tarkoitus tehdä toisen asteen koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa mobiililaitteet usein häiritsevät ja haittaavat opetusta ja oppimista, joten niiden käytön rajoittaminen vain oppimistarkoitukseen ja hyödyntämiseen oppimisen tuen välineinä olisi myös toisella asteella tarpeen.

ALUEHALLINTOVIRANOMAISEN VALVONTAOIKEUS

EO-liitto pitää kannatettavana sitä, että nyt säädetään aluehallintoviranomaisen oikeudesta oma-aloitteisesti valvoa opetuksen järjestäjien toimintaa ja puuttua tietoonsa tulleisiin epäkohtiin opetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa sekä mahdollisista sanktioista, jos valvontaviranomaisen määräyksiä ei noudateta. EO-liitto on jo aiemmin nostanut esiin aluehallintoviranomaisen oma-aloitteisen valvonnan ja puuttumisen sekä sanktiomahdollisuuden tarpeen erityisesti oppimisen tuen toteuttamisen osalta.

Vaikka tämä hallituksen esitys koskee perusopetuslakia, on samalla syytä todeta, että myös toisen asteen koulutuksen osalta tulisi laissa säätää aluehallintoviranomaisen oikeudesta oma-aloitteiseen valvontaan ja puuttumiseen sekä mahdollisuuteen määrätä sanktioita.

LIIKUNNALLINEN ELÄMÄNTAPA

Liikunnallisen elämäntavan edistämisen lisääminen opetuksen tavoitteiksi esi- ja perusopetuksessa on EO-liiton näkemyksen mukaan erinomaisen kannatettavaa. Huomiona tässäkin kohtaa todetaan, että myös toisen asteen koulutuksen tavoitteisiin tulisi lisätä liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

TOIMENPIDEALOITTEET

EO-liiton näkemyksen mukaan hallituksen esitys sisältää jo riittävästi mahdollisuuden mobiililaitteiden haltuun ottamiseen ja käytön rajoittamiseen ilman toimenpidealoitteissa esitettyjä muutosehdotuksia. On myös tärkeää jättää opetuksen järjestäjille, kouluille ja opettajille mahdollisuus tehdä nyt ja tulevaisuudessa mobiililaitteiden käytön suhteen pedagogisesti perusteltuja ratkaisuja ilman, että lainsäädäntö asettaa sille tarpeettomia esteitä.

Lisätietoja:

Sarianna Reinikainen, toiminnanjohtaja
044 3009693
sarianna.reinikainen@eoliitto.fi